

## Performatívne umenie v teréne Brna

Klaudia Klembarová

*Terénní úprava.* Terén, dramaturgická a produkční platforma CED, Brno. 1.–6. října 2019.

Na začiatku októbra 2019 zahájila svoju činnosť platforma pre performatívne umenie, *Terén – pole performatívneho umění*. Tá vznikla vedľa divadiel Husa na provázku a HaDivadlo ako tretia „scéna“ Centra experimentálneho divadla. Oproti týmto repertoárovým divadlám bola v úvodnej tlačovej správe k založeniu platformy produkcia Terénu definovaná celoročným pôsobením a absenciou vlastného súboru a stálej scény. Umelecký šéf Terénu, Matyáš Dlab, spolu s dramaturgom, Lukášom Jiříčkom, na tlačovej konferencii k zahájeniu činnosti manifestovali produkciu platformy ako rezignáciu v rámci uvádzania v jednom priestore či nutnosti dielo rekonštruovať a označili ju za činnosť nepravidelnú a nestabilnú. Zároveň Terén nechcú profilovať a zaradiť do automatickej opozície ku klasickej činnosti divadelných domov.

Terén vznikol v súvislosti s rozsiahlou transformáciou Centra experimentálneho divadla na úrovni personálnej, štrukturálnej, vizuálnej, ale i programovej a projektovej. Svoju činnosť ukončilo Divadlo U stolu s umeleckým šéfom Františkom Derflerom ako i Projekt CED s umeleckým šéfom Pavlom Baďurou. Novým riaditeľom CEDu sa stal dramaturg Miroslav Oščatka, do divadla Husa na provázku nastúpila nová umelecká šéfká Anna Davidová s dramaturgom Martinom Sládečkom a dramaturgičkou Kateřinou Menclerovou. CED začal vydávať časopis *CEDIT – kontexty a přesahy tvorby Centra experimentálního divadla*, ktorý

v troch číslach v sezóne reflektuje aktuálne dianie v spoločnosti pretínajúc umeleckú tvorbu a činnosť HaDivadla, divadla Husy na provázku a Terénu. Predstaviť víziu dramaturgie novovzniknutej platformy Terén svojim potencionálnym divákom nie je jednoduché, o to viac iba slovami, ktoré často pri snahe vysvetliť všeobecnú predstavu nutne operujú s abstraktnými pojmami, čo môže viesť k skreslenej diváckej predstave či úplnému nepochopeniu zámeru. S úmyslom vyhnúť sa tomuto možnému handicapu a prezentovať čo najkonkrétnejšiu programovú víziu, Terén demonštroval heterogénnu skladbu produkcií v rámci šiestich dní festivalu, prehliadky, Terénní úprava.

Prvý októbrový večer, a teda i prvý večer prehliadky bol zostavený z troch hudobných performancií. Slávnostné zahájenie činnosti platformy Terén otvoril hudobník z talianskeho prostredia zaoberajúci sa interdisciplinárnymi jazykmi a performativitou zvuku, Elia Moretti, sólom na bicie nástroje priamo na veľkoformátovej inštalácii na fasáde budovy Centra experimentálneho divadla od architektov Davida Helešica a Jaroslava Sedláka, grafikov Jozefa Ondříka a Květoslava Bartoša a svetelného dizajnéra Jonáša Garaja. Do priestoru pred budovu CEDu, kde prebehli i úvodné slová zástupcov vedenia Terénu spolu s riaditeľom CEDu, Miroslavom Oščatkou, či krst prvého čísla časopisu *CEDIT*, bol počas celého večera pristavený bager

s plochou obrazovkou. Video trailery na nej premietané upozorňovali na zahájenie činnosti umeleckej platformy a metaforicky skrz performatívne intervencie do krajiny stavebných prác vo verejnom priestore Brna odkazovali na pretvorenie krajiny všeobecne brnenského kultúrneho života i konkrétne performatívneho umenia v súvislosti s týmto prostredím. Ceremoniál pokračoval v chodbách katakomb Domu pánů z Fanalu výstupom zvukového umelca Martina Janíčka. Akustickú kompozíciu vytváral pomocou zmesi nástrojov vlastnej konštrukcie, ktorá sa zakladala na kontakte rôznych materiálov so strunami a zosilnení mechanického vlnenia pomocou mikrofónu či kontaktného snímača. Kompozícia mala charakter minimalistickej hudobnej skladby, teda opakovania jedného zvukového motívu.

Do kontrastu atmosféry jemne plynucej melódie a rytmu sa následne postavil koncert Zlatých hitov skupiny Roman Radkovič Collective, zloženej z pacientov psychiatrickej kliniky v Tavíkovicích, na Sklepní scéně CEDu s hosťami Tomášom Vtípilom a Ladislavom Mirvis Mirvaldom. Skupina hudobníkov na rôzne hudobné nástroje spolu so spevom textov o láske či priateľstve sa odpútala od akýchkoľvek zákonitostí hudobných foriem či pravidiel. Hudobná až punková produkcia skupiny sa zakládala na chaotickej zmesi rytmov oslobodenej od očakávaní ľubozvučnosti.

Umelecké projekty silne presahujúce do hudobno-dramatických foriem či performatívnych koncertov sa stali ťažiskom programu úvodnej prehliadky. Jedným z nich bola svetová premiéra hudobno-dramatického diela Bohuslava Martinů a André Gida *Oidipus* na scéne divadla Husa na provázku. Táto premiéra zároveň predstavovala i prvý inscenačný projekt platformy

Terén, ktorý vznikol v koprodukcii s festivalom *Moravský podzim*. Režisér scénického uvedenia, Mark Ther, citlivo nadviazal na jediné prevedenie z roku 1936 v rozhlase, v réžii Jindřicha Honzla s úvodným slovom Vladimíra Holana. Kolážovitá scéna rozdelená na tri časti určovala priestor pre chór v podaní ÚstaF-voiceband pod vedením Zdeňka Šturmy, pre hercov pri stojanoch s textami a priestor pre dirigenta Tomáša Krejčího a hudobníkov v obsadení dvoch viol, klarinetu, klavíru a prenosného orgánu, trúbky a bicích. Súčasťou hudobného ansámblu Filharmonie Brno bol i ženský sopranový hlas Pavly Radostovej. V scénikom spracovaní bolo ponechané i úvodné slovo Ludka Strašáka. Divadelná hra André Gida založená viac na verbálnej akcii sa prihovárala, i napriek tomu, že bola napísaná v roku 1930, aktuálnym jazykom, a to po formálnej i obsahovej stránke. Text predkladá tému prežívania šťastia jednotlivca.

V rámci projektu sérií klubových nocí *SOFT* uviedol Terén v budove CEDu showcase argentínskeho kolektívu producentov a producentiek TRRUENO počas štvrtej noci prehliadky. Umelci (Bungalovv, Candie, Augustin Genoud, Tatiana Heuman, QEEI, MAA Y a VLZQUES) počas hudobných performancií na poli elektronickej a experimentálnej hudby v kombinácii s audiovizuálnym umením pracovali s intermedialnými prostriedkami. Augustin Genoud vo svojej tvorbe používa matematickú informatiku a vytvára počítačovú hudbu, Candie zvuk dopĺňa o robotické sochy a video koláže, ďalší svoju hudobnú tvorbu prepájajú s odevným designom, maľbou, farbami, pohybom či tancom.

Na prehliadku medzinárodnej hudobnej scény nadviazala ďalší deň v priestoroch PRAHA/Fórum pro architektúru a média

performancia avantgardného japonského hudobníka Otoma Yoshihide. Jeho sólové hudobné kompozície sú tvorené hrou a modelovaním zvukov na gitare či na gramofóne pomocou vinylovej platne. Otomo Yoshihide je paralelne k predstavenej tvorbe exponent voľnej improvizácie, do ktorej možno zaradiť i kolektív IQ+1. Ten sa predstavil vedľa japonského umelca a prítomným ponúkol vhľad do stavu elektroakustickej podoby českej impro scény. Kolektív hudobných umelcov (George Bagdasarov, Veronika Hladká, Jaroslav Tarnovski, Petr Vrba a Michal Zbořil) predstavili improvizovaný post jazzový koncert, vytváraním rôznych zvukov elektronicky i akustickými hudobnými nástrojmi vo vzťahu k vonkajšiemu priestoru i vnútornému prežívaniu hudobníkov.

Postdramatickému divadlu a zmesi performance, videoartu a multimédiám bol venovaný tretí deň programu. Najznámejší projekt *Super Night Shot* medzinárodného zoskupenia Gob Squad sa po mnohých uvedeniach po celom svete realizoval i v Brne večernými potulkami mestom v okolí Sálu Břetislava Bakaly, kde bol zozbieraný audiovizuálny materiál odprezentovaný na štyroch obrazovkách zo štyroch pohľadov každého z performerov. Vo filme, ktorý vznikol hodinu pred vstupom do kinosály, divák sledoval banálne stretnutia a rozhovory štyroch cudzincov (performerov) s ľuďmi v uliciach, spolu s ktorými vytvára-

li dojímavý a zároveň gýčový príbeh o láske. *Super Night Shot* predstavuje jednorazový akt v jednom meste obsahovo naplnený náhodou, nečakanými situáciami a reakciami či prekvapeniami.

Široký dramaturgický zámer smerovania platformy Terén bol prehĺbený programom pre detského diváka. Jemu bol venovaný posledný deň *Terénnej úpravy* v priestoroch HaDivadla. Počas neho bol rodinám s deťmi vytvorený Detský program Teréňák. V predstavení s názvom *O černé paní* si autorka Tereza Řičánová z krabice vytvorila bábkové divadlo, vrátane jednotlivých rekvizít a postáv príbehu; Dagmara Urbánková predstavila stolné divadlo *Mechanický cirkus*; konali sa výtvarné dielne ako aj predstavenia *Nejmenší ze Sámů* od zoskupenia Československé klacky či koncert slovenského endemického hudobníka Samča, brata dáždoviek.

*Terénnej úprava* priblížila dramaturgické a programové smerovanie platformy Terén, ktoré sa zakladá na vlastnej inscenačnej tvorbe v spolupráci s individuálnymi autormi, skupinami či kolektívami, ale zahŕňa i jednorázové produkcie pod názvom *Nové Sady* na poli umeleckej performance s multižánrovými presahmi. Terén ako tretí článok CEDu prináša ďalšie formy a spôsoby tvorby spoločenského dialógu skrz performatívne umenie vo vzťahu ku kultúrnemu i urbánnemu prostrediu, v ktorom pôsobí.



This work can be used in accordance with the Creative Commons BY-NC-ND 4.0 International license terms and conditions (<https://creativecommons.org/licenses/by-nc-nd/4.0/legalcode>). This does not apply to works or elements (such as images or photographs) that are used in the work under a contractual license or exception or limitation to relevant rights.